

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Фартушняк О. В.

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

навчальний посібник

УДК 657(075.8)

ББК 65.052я73

Ф25

Рецензенти: докт. екон. наук, професор кафедри обліку та аналізу Національного університету "Львівська політехніка" *Яремко І. Й.*; докт. екон. наук, професор, завідувач кафедри економічного аналізу і бухгалтерського обліку Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" *Манойленко О. В.*; докт. екон. наук, професор, завідувач кафедри обліку і аудиту Донбаського державного технічного університету *Гришко Н. В.*

Затверджено на засіданні вченої ради Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.

Протокол № 7 від 24.02.2014 р.

Фартушняк О. В.

Ф25 Бухгалтерський облік : навчальний посібник / О. В. Фартушняк. —
Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. — 408 с. (Укр. мов.)

Подано теоретичні основи бухгалтерського обліку, вивчення яких сприятиме за-
своєнню та поглибленню знань з облікових тем. Для систематичного контролю знань сту-
дентів наведено контрольні запитання, тестові та практичні завдання для самоперевірки.

Рекомендовано для викладачів та студентів економічних факультетів вищих на-
вчальних закладів.

ISBN 978-966-676-546-1

УДК 657(075.8)

ББК 65.052я73

446892

© Харківський національний
економічний університет
імені Семена Кузнеця, 2014
© Фартушняк О. В., 2014

Зміст

Вступ	3
Розділ 1. Сутність бухгалтерського обліку, його предмет і метод.....	5
1. Господарський облік, його сутність та характеристика	5
1.1. Господарський облік, його сутність, характеристика та складові.....	5
1.2. Мета, функції та принципи бухгалтерського обліку	8
1.3. Державне регулювання бухгалтерського обліку та облікова політика	11
Засоби діагностики	13
Контрольні запитання для самоперевірки	13
Тестові питання для самоперевірки	13
Практична складова	15
2. Предмет і метод бухгалтерського обліку	16
2.1. Предмет бухгалтерського обліку	16
2.2. Метод бухгалтерського обліку	21
Засоби діагностики	23
Контрольні запитання для самоперевірки	23
Тестові питання для самоперевірки	24
Практична складова	25
3. Методичні прийоми бухгалтерського обліку та їх використання на підприємствах	26
3.1. Сутність та поняття методу, прийому, способу	26
3.2. Методичні прийоми бухгалтерського обліку	27
Засоби діагностики	29
Контрольні запитання для самоперевірки	29
Тестові питання для самоперевірки	30
4. Бухгалтерський баланс	30
4.1. Поняття про бухгалтерський баланс	30
4.2. Види балансу	32
4.3. Побудова і зміст бухгалтерського балансу	33
4.4. Типи господарських операцій та їх вплив на бухгалтерський баланс	38

4.5. Засоби діагностики	42
Контрольні запитання для самоперевірки	42
Тестові питання для самоперевірки	43
Практична складова	44
Розділ 2. Елементи методу бухгалтерського обліку	
та його форми. Облік господарських процесів	45
5. Рахунки бухгалтерського обліку і подвійний запис	45
5.1. Рахунки бухгалтерського обліку, їх зміст та побудова	45
5.2. План рахунків бухгалтерського обліку	57
5.3. Метод подвійного запису	59
5.4. Синтетичні та аналітичні рахунки, їх взаємозв'язок	62
5.5. Узагальнення даних поточного бухгалтерського обліку	64
Засоби діагностики	78
Контрольні запитання для самоперевірки	78
Тестові питання для самоперевірки	78
Практична складова	80
6. Документація та інвентаризація	82
6.1. Сутність і значення документації	82
6.2. Зміст та порядок оформлення документів	83
6.3. Класифікація документів	86
6.4. Етапи організації документообігу	88
6.5. Інвентаризація як елемент методу бухгалтерського обліку	92
Засоби діагностики	96
Контрольні запитання для самоперевірки	96
Тестові питання для самоперевірки	97
Практична складова	98
7. Оцінювання і калькуляція в системі бухгалтерського	
обліку	98
7.1. Сутність та значення вартісної оцінки	98
7.2. Оцінка об'єктів обліку	102
7.3. Калькулювання в системі бухгалтерського обліку	105
Засоби діагностики	108

Контрольні запитання для самоперевірки	108
Тестові питання для самоперевірки.....	108
Практична складова.....	109
8. Облік основних господарських процесів	110
8.1. Господарські процеси як об'єкти бухгалтерського обліку	110
8.2. Облік процесу постачання.....	113
8.3. Облік процесу виробництва.....	118
8.4. Облік процесу реалізації і визначення фінансових результатів	125
Засоби діагностики.....	129
Контрольні запитання для самоперевірки	129
Тестові питання для самоперевірки.....	130
Практична складова.....	130
9. Облікові реєстри, техніка, форми та організація обліку на промислових підприємствах.....	132
9.1. Облікові реєстри і їх класифікація.....	132
9.2. Техніка облікової реєстрації	136
9.3. Способи виправлення помилок в облікових реєстрах	138
9.4. Форми бухгалтерського обліку	140
Засоби діагностики.....	151
Контрольні запитання для самоперевірки	151
Тестові питання для самоперевірки.....	152
Практична складова.....	153
Розділ 3. Облік активів.....	155
10. Облік основних засобів	155
10.1. Поняття основних засобів і задачі їх обліку	155
10.2. Класифікація і угруповання основних засобів.....	157
10.3. Оцінка, амортизація та облік руху основних засобів	161
10.4. Інвентаризація основних засобів.....	174
10.5. Поняття і склад інших необоротних матеріальних активів.....	177
Засоби діагностики.....	181
Контрольні запитання для самоперевірки	181
Тестові питання для самоперевірки.....	182
Практична складова.....	183

11. Облік нематеріальних активів	184
11.1. Поняття, визнання і класифікація нематеріальних активів.....	184
11.2. Оцінка нематеріальних активів і рахунки для їх обліку	186
11.3. Інвентаризація нематеріальних активів	191
Засоби діагностики.....	193
Контрольні запитання для самоперевірки	193
Тестові питання для самоперевірки.....	194
Практична складова.....	195
12. Облік виробничих запасів	195
12.1. Визнання і первинна оцінка запасів	195
12.2. Рахунки синтетичного обліку запасів і їх характеристика	197
12.3. Поняття і класифікація малоцінних і швидкозношуваних предметів.....	205
12.4. Інвентаризація запасів	207
Засоби діагностики.....	210
Контрольні запитання для самоперевірки	210
Тестові питання для самоперевірки.....	210
Практична складова.....	211
13. Облік грошових коштів і дебіторської заборгованості	212
13.1. Завдання обліку грошових коштів	212
13.2. Особливості обліку грошових коштів у касі і на рахунках в банках. Інвентаризація коштів у касі.....	213
13.3. Облік інших грошових коштів.....	218
13.4. Суть і види дебіторської заборгованості.....	220
13.5. Поточна дебіторська заборгованість і її облік	221
13.6. Поняття, види й облік розрахунків за векселями одержаними.....	226
13.7. Довгострокова дебіторська заборгованість, її склад і облік.....	229
13.8. Інвентаризація дебіторської заборгованості.....	230
Засоби діагностики.....	232
Контрольні запитання для самоперевірки	232
Тестові питання для самоперевірки.....	233
Практична складова.....	234

14. Облік фінансових інвестицій.....	235
14.1. Визначення і класифікація фінансових інвестицій	235
14.2. Оцінка фінансових інвестицій.....	237
14.3. Облік поточних і довгострокових фінансових інвестицій ...	240
Засоби діагностики.....	242
Контрольні запитання для самоперевірки	242
Тестові питання для самоперевірки.....	242
Практична складова.....	243
Розділ 4. Облік капіталу і зобов'язань, доходів і витрат	244
15. Облік власного капіталу.....	244
15.1. Власний капітал і його складові.....	244
15.2. Особливості віддзеркалення в обліку складових власного капіталу і рахунки для їх обліку	247
Засоби діагностики.....	255
Контрольні запитання для самоперевірки	255
Тестові питання для самоперевірки.....	255
Практична складова.....	256
16. Облік зобов'язань.....	257
16.1. Поняття зобов'язань.....	257
16.2. Загальна схема закупівель товарно-матеріальних цінностей	260
16.3. Види кредитів і порядок їх отримання в установах банку.....	262
16.4. Суть поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями	267
16.5. Облік розрахунків з бюджетом	268
16.6. Склад довгострокових зобов'язань	271
Засоби діагностики.....	275
Контрольні запитання для самоперевірки	275
Тестові питання для самоперевірки.....	276
Практична складова.....	277
17. Облік праці, її оплати та соціального страхування персоналу	278
17.1. Основи побудови обліку праці і його оплати	278
17.2. Облік використання робочого часу.....	279

17.3. Форми і системи оплати праці, види заробітної плати, склад фонду оплати праці	281
17.4. Облік нарахувань окремих видів оплат і розрахунків з органами соціального страхування	286
Засоби діагностики	295
Контрольні запитання для самоперевірки	295
Тестові питання для самоперевірки	295
Практична складова	296
18. Облік витрат діяльності підприємства	298
18.1. Види діяльності підприємства	298
18.2. Класифікація виробничих витрат	300
18.3. Класифікація витрат за економічними елементами	304
18.4. Облік загальновиробничих, адміністративних і витрат на збут. Інші операційні, фінансові та інвестиційні витрати	309
18.5. Об'єкти обліку витрат і калькуляційні одиниці	322
Засоби діагностики	324
Контрольні запитання для самоперевірки	324
Тестові питання для самоперевірки	325
Практична складова	326
19. Облік доходів і результатів діяльності	327
19.1. Визнання та класифікація доходів. Рахунки з обліку доходів від реалізації	327
19.2. Склад і особливості обліку інших операційних, фінансових та інвестиційних доходів	331
19.3. Основи обліку фінансових результатів діяльності підприємства	338
Засоби діагностики	341
Контрольні запитання для самоперевірки	341
Тестові питання для самоперевірки	342
Практична складова	342
20. Фінансова звітність	344
20.1. Звітність як спосіб узагальнення даних поточного бухгалтерського обліку	344
20.2. Вимоги до звітності та її види	345
Засоби діагностики	348

Контрольні запитання для самоперевірки	348
Тестові питання для самоперевірки	348
Практична складова	349
21. Облік на підприємствах малого бізнесу	350
21.1. Організаційні основи та поняття малого бізнесу	350
21.2. Форми ведення бухгалтерського обліку малими підприємствами	353
21.3. Спрощена система оподаткування, обліку і звітності суб'єктами малого підприємництва	357
Засоби діагностики	361
Контрольні запитання для самоперевірки	361
Тестові питання для самоперевірки	361
Практична складова	362
22. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку	363
22.1. Суть і значення міжнародних стандартів бухгалтерського обліку	363
22.2. Особливості створення національних систем бухгалтерського обліку	365
22.3. Класифікація моделей бухгалтерського обліку	369
Засоби діагностики	372
Контрольні запитання для самоперевірки	372
Тестові питання для самоперевірки	372
Практична складова	373
Глосарій	375
Використана література	389
Додатки	395